

Srce-sutra ali izpolnitev je nekaj drugega

LOGON, št. 15, julij 2023, str. 22-26

Srce-sutra je osrednje budistično besedilo, ki se je razširilo med ljudmi v obliki poučnega govora. V luči filozofije Shunyata ali »praznina«, v skrajšani obliki predstavlja svetovni nazor. Te filozofije ne moremo razumeti, z izjemo v primeru, ko spremenimo mišljenje in zavest. Kajti, kar se nam dozdeva kot bistveno, je praznina biti. Po drugi strani pa je v tej praznini zajeta celotna bistvena bit, ki je popolnoma tuja našemu jazu.

Številni ljudje si v sodobni, zahodni kulturi prizadevajo po izpolnitvi življenja. Izpopolniti se želijo na številnih področjih, tako da razširijo znanje, zadovoljstvo, zabavo, moč, premoženje ali uspeh, uredijo zunanji videz. Vse to pripelje do tega, da so vedno zaposleni. Posledica je malodane neskončen tok aktivnosti, zasvojenosti in strahov. V sodobnem jeziku se to imenuje *FOMO – Fear of missing out* (strah, da bi kaj zamudil, akronim FOMO). Izrazito nasprotje fenomenu je nedvomno budistično besedilo Srce-sutra.

Besedilo velja za eno najbolj poglobljenih in klenih lekcij budističnega kanona. V sanskrtu je poznan kot *Prajnaparamita Hridaya Sutra*, kar pomeni »Srce popolne modrosti«. Sutra je napisana kot učenje Bodhisattve, osebe po imenu Shariputra. Srce-sutra je del *Prajnaparamita-sutre*, zbirke budističnih besedil, ki se osredotočajo na koncept 'praznine'.

Praznina pomeni v budizmu, da so vse stvari, tudi človekovo sebstvo, prazne in proste imanentnega obstoja. Ta filozofija je polagoma nastala iz izvirnega Budovega *Anatman-nauka*, ki je zavračal vsako obliko 'sebstva'. V pojmovanju v času njegovega življenja je to pomenilo, da sta jaz in *Atman* eno in isto. Kar imenujemo sebstvo, je torej prazno. Vsem stvarjem manjka samobitna eksistenca. Toda bistvo *Shuryata* filozofije je, da se praznino obenem gleda kot vse prežemajoče polje, kjer biva razsvetljena bit.

V Srce-sutri je rečeno, da je oblika praznina in praznina oblika, kar med ostalim tudi pomeni, da je vse, kar spoznavamo kot trdno in substancialno, v resnici posledica našega lastnega zaznavanja in razlage. Koncept praznine razlaga, da so vse stvari odvisne ena od druge in obenem med seboj povezane ter da ne obstaja ločenosti med sebstvom in svetom okoli nas. Srce-sutra je jedrnat in močan povzetek te ideje. Bistveno »spremeni« našo predstavo o svetu. Pod nogami nam izmakne tla in počutimo se kot na gori, na kateri odmre oblika.

Spustiti se v praznino, izgubiti samega sebe, se v številnih primerih doživlja kot veličastno človekovo izkustvo. Dozdeva se, kot da se sence v notranjosti razblinijo. Namesto njih vstopi žareča svetloba, pospremljana z občutkom neslutene lahkotnosti.

Budistični nauk uči, da je vzrok vsega trpljenja naša navezanost. Če lahko prepoznamo osnovno praznino vseh oblik, deloma izgine tudi vezanost na

zunanje pojave, torej identifikacija z vidikom oblike in se lahko nekoliko osvobodimo iluzije ločenosti.

Spoznanje praznine in vezanosti na stvari sta dve plati iste medalje.

Razen tega Srce-sutra pojasni koncept »petih *skandh*«, ki so vidiki našega bitja. Tvorijo naš koncept sebstva, kot so oblika, čustvo, čutne zaznave, duhovni vzgibi in zavest. Besedilo izraža, da so tudi skandhe proste in brez lastne eksistence in da je naša zavest o nas samih, naša identiteta, konec koncev prav tako iluzija.

Srce-sutra lahko razumemo tudi kot neke vrsto *koan*. Koani so uganke, paradoksi ali zgodbe iz Zen tradicije. Služijo temu, da šolajo srce in intuicijo. Pogosto jih je težko razložiti. Razum nas lahko vodi v slepo ulico. To lahko povzroči, da se pri iskanju odgovora zanašamo na intuicijo srca, ki ni več obremenjeno z jazom.

Ne obstaja 'pravilna' razlaga in tudi ne 'pravilna' rešitev. Izrek iz Srce-sutre »Oblika je praznina in praznina je oblika«, za mišljenje ne vsebuje nobene logične vsebine. Lahko pa se razloži 'energetsko'. 'Razlaga' se nam ponudi kot neka oblika spontanega in nerazložljivega razumevanja.

Cilj koana je, da izpraznimo razum in ustvarimo prostor za intuicijo. Ko se zavest umiri, lahko odprto srce odkrije globlje uvide. S preseganjem miselnih vzorcev in z opustitvijo običajnega zavestnega sidrišča lahko dosežemo odprtost in resnico. To pomeni, da vidimo bistvo stvari.

Besedilo, ki tako kot Srce-sutra poudarja pomen praznine in notranje tišine, najdemo tudi v knjigi »*Glas tišine*«, Helene Petrovne Blavatske. Nauk srca postavlja nasproti nauku oči. Tam beremo:

»*Išči pot! Toda, o učenec, očisti svoje srce, predno začneš potovanje.*

Nauči se razlikovati napačno od resničnega, neprestano premikajoče od večno trajnega, preden storiš prvi korak.

Predvsem se nauči ločevati zunanje znanje od modrosti duše, nauk 'oči' od nauka 'srca'.

Tudi to besedilo poudarja omejitve človekovega razuma in zaznavanja. Nauk oči nas vodi k omejenim izkušnjam sveta, ker so usmerjene le na vidni, materialni univerzum. Nauk srca pa nas odpira za višjo resnico in duhovno realnost, ki presega vidno.

Pravo razumevanje kaže spoznavanje vzrokov, ki so za vidnimi pojavi. (ang. *understand* = t. j. spoznati, kar stoji 'pod'). Intuitivno razumevanje nam omogoča prisluhniti najbolj notranjemu znotraj nas in v njem spoznati božansko. To se zgodi le v primeru, da nam uspe pustiti ob strani izoblikovani 'filter' zaznavanja, da bi lahko nastala odprtost, praznina.

Srce-sutra poleg tega opozarja na dvojno obliko v kozmosu: «Niti starost in smrt, niti konec starosti in smrti.» Ta stavek lahko razložimo v tem smislu, da se zemeljski človek, ki živi vezan na materijo in v ločenosti, iz tega ne more osvoboditi. Zanj ne obstaja resnični konec starosti in smrti. Le notranji človek »Buda-bitje« v nas, živi v svetu nirvane, kjer ni starosti in smrti.

Oba besedila poudarjata nujnost, da opustimo zakoreninjene koncepte in predstave in dosežemo bolj globoko raven modrosti, ki je onkraj vseh dualnosti. S spoznanjem praznine vseh fenomenov in s prakticiranjem nevezanosti, se lahko osvobodimo iluzije ločenosti in spoznamo enost vsega življenja. Istočasno oba besedila vabita, da v lastnem bitju v vsakodnevnem življenju vadimo, da »postanemo-tiho«. Najvišja transcendentna zavest se lahko razodene, če se ji odpremo.

Srce popolne modrosti (Srce-sutra) II.

Avalokiteshvara, zatopljen v najglobljo modrost, je spoznal, da je pet skand praznih. Tako se je osvobodil bolečine in trpljenja.

Shariputra oblika ni nič drugega kot praznina in praznina ni nič drugega kot oblika.

Oblika je enaka praznini in praznina je enaka obliki.

Tako je tudi s čustvi, zaznavanjem, duhovnimi vzgibi in zavestjo.

Shariputra, vse stvari so v resnici prazne.

Nič ne nastane in nič ne mine.

Nič ni nečisto, nič ni čisto.

Ničesar se ne povečuje in ničesar se ne zmanjšuje.

V praznini ni oblike, ni čustva, zaznavanja, duhovnih vzgibov in zavesti.

Ni oči, ušes, nosu, jezika, telesa ali Duha.

Ničesar ni kar bi videli, slišali, vonjali, okušali, čutili ali mislili.

Ni nevednosti in tudi ne konca nevednosti,

niti starosti in smrti, niti konca starosti in smrti.

Ni trpljenja, ni nastajanja, ni minevanja in ni poti odrešenja, ni razumevanja, ni doseganja, ni ne doseganja.

Ker ni ničesar za doseči, živijo Bodhisattvas Prajnaparamito

in njihov Duh je neobremenjen ter osvobojen od strahu.

Osvobojeni vse zmede, vseh sanj in predstav, uresničujejo popolno nirvano.

Vse Bude preteklosti, sedanjosti in prihodnosti živijo Prajnaparamito in tako dosežejo najvišje razsvetljenje.

Zato spoznaj, da je Prajnaparamita velika mantra, žareča mantra, nepresegljiva mantra, najvišja mantra, ki ustavi vse trpljenje.

To je resnica, resnica brez napake, zato Prajnaparamita mantra pravi:

Gate gate paragate parasamgate bodhi svaha!

Preseglo, preseglo vse, popolnoma vse preseglo, razsvetljenje, radost!

Praznina se vidi kot vse prežemajoče polje, v katerem biva razsvetljena bit. (str. 24)

Ob opustitvi sebe doteka v praznino žareča svetloba. (str. 24)

Ko zavest utihne, lahko odprto srce odkrije globlje uvide. (str. 24)

Litreratura:

- 1) Helena Petrovna Blavatsky, *Die Stimme der Stille*, Adyar Verlag, Graz, 5. Auflage 1976, S. 39
- 2) Gesche Kalsang Gyatso, *Heart of Wisdom*, Tharpa Publications London, 1986, S. XVII, prevod Srce-sutra: Rene Lukas